

згадати, що до моменту судового розгляду об'єкти проходять дослідження у відповідних експертних установах, які керуються термінами, визначення яких дано у відповідних методиках і стандартах.

Аналіз продемонстрував, що на сьогоднішній день в Україні існує проблема відсутності єдиного підходу до понятійної (термінологічної) бази, що призводить до неприйнятної багатозначності певного терміна для оцінювання діянь, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї та боєприпасів. Усунення цієї проблеми можливе через прийняття в межах національного законодавства єдиного нормативного акту (закону), який дав би однозначне тлумачення (визначення) термінів і впорядкував соціальні відносини в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховного Суду України від 31.05.2018 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74475834> (дата звернення: 24.02.2021).
2. Постанова Верховного Суду України від 04.12.2018 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78628039> (дата звернення: 24.02.2021).
3. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78628039> (дата звернення: 24.02.2021).
4. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 24.02.2021).
5. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 31.05.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792 (дата звернення: 24.02.2021).

М. І. Бобро,

старший судовий експерт Запорізького НДЕКЦ МВС України, м. Запоріжжя, Україна,
e-mail: zapsonda@ukr.net

МОЖЛИВОСТІ СУДОВОЇ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. У публікації висвітлено роль у розслідуванні кримінальних проваджень судової дактилоскопічної експертизи, особливості її проведення, функціонування дактилоскопічних обліків та їх значення в розкритті злочинів.

Ключові слова: судова експертиза, дактилоскопія, дослідження, дактилоскопічний облік, ідентифікація.

Abstract. This publication highlights the role in investigation of criminal proceedings of forensic fingerprint identification, peculiarities of its conducting, functioning of fingerprinting records and their importance in crime detection.

Keywords: forensic examination, fingerprint identification, research, fingerprint records, identification.

Аннотация. В публикации освещена роль в расследовании уголовных производств судебной дактилоскопической экспертизы, особенности её проведения, функционирование дактилоскопических учётов и их значение в раскрытии преступлений.

Ключевые слова: судебная экспертиза, дактилоскопия, исследования, дактилоскопический учёт, идентификация.

Одними з найважливіших джерел судових доказів є сліди, залишені на місці злочину, та висновки експертів щодо їх дослідження.

Серед різноманіття слідів, що вилучають із місця події, дуже велике значення мають сліди рук, що є відображенням папілярних візерунків пальців і долонь рук на різноманітних предметах. Індивідуальність і стійкість будови папілярних узорів дає можливість використовувати їх для ідентифікації особи.

Як відомо, сліди дактилоскопічного походження містять інформацію про окремі обставини злочину. Так, наприклад, за слідами рук, виявленими на різних місцях події, можна визначити, що їх залишила одна або кілька осіб, які ще невідомі органам досудового розслідування. Сліди дактилоскопічного походження (зокрема, сліди пальців та долонних поверхонь рук) порівняно з іншими слідами набагато частіше зустрічаються на місцях події й дають змогу встановити цінні та детальні обставини справи. Сліди дактилоскопічного походження виникають в результаті різноманітних дій людини (зокрема, під час підготовки, скоєння та укріплення злочину). Виявлення та вивчення таких слідів дає змогу визначити деякі специфічні ознаки особи, що їх залишила (орієнтовний вік, будову кисті, наявність ушкоджень, сторонніх предметів, окремі професійні ознаки) та дає змогу досягти основної мети — ідентифікувати особу, яка скоїла злочин, та розкрити його.

Сутністю дактилоскопічного дослідження є дактилоскопічна експертиза, у процесі якої експерт досліджує сліди папілярних узорів. Метою дактилоскопічного дослідження є вирішення завдань ідентифікаційного характеру та інших питань щодо утворення досліджуваних слідів папілярних узорів [1, с.43].

Отже, результати дактилоскопічної експертизи мають іноді якщо не вирішальне, то істотне значення. Вони допомагають вибору основної версії поміж інших, дотримуючи яку можна з'ясувати обставини справи, а також сприяють усуненню суперечностей є свідченнях допитаних осіб [2].

Дослідження слідів папілярних узорів під час проведення дактилоскопічної експертизи засновано на загальних принципах криміналістичної експертизи, і містить п'ять стадій:

- 1) попереднє дослідження (ознайомлення з матеріалами кримінального провадження та з'ясування мети та питань дослідження, загальний огляд об'єктів, що надійшли на експертизу);
- 2) роздільне дослідження (всебічне та повне вивчення загальних та окремих ознак досліджуваних об'єктів);
- 3) порівняльне дослідження (визначення збігу чи розбіжності загальних та окремих ознак);
- 4) оцінка результатів дослідження та формулювання висновків;
- 5) оформлення матеріалів дослідження.

Розпочинаючи дослідження, експерт ретельно вивчає матеріали, що надійшли з об'єктами дослідження. Особливу увагу він приділяє обставинам, пов'язаним з виявленням слідів, аналізує механізм слідоутворення, розташування на предметі, способи виявлення, фіксації та вилучення. Ознайомлення з цими обставинами допомагає експерту зробити об'єктивні обґрунтовані висновки. Дані, з якими він ознайомився вивчаючи обставини кримінального провадження, експерт може використовувати на будь-якій стадії проведення експертного дослідження.

Крім вивчення та аналізу матеріалів справи на стадії попереднього дослідження експерт обов'язково повинен перевірити цілісність упаковки з об'єктами, чи всі необхідні матеріали та зразки надійшли на дослідження. Остаточний висновок він робить на основі встановлення відповідності цих об'єктів з даними, що зазначено у постанові про призначення експертизи та супровідних документів. Коли експерт остаточно впевнився, що отримані об'єкти не пошкоджені і вони відповідають усім наданим документам та вимогам, що необхідні для проведення дослідження, можливе подальше виконання дактилоскопічної експертизи.

Слід зазначити, що на стадії попереднього дослідження під час отримання об'єктів для дослідження, завжди слід пам'ятати, що детальне розміщення слідів на об'єкті невідоме. Тому (щоб уникнути їх руйнування, знищення або утворення нових слідів) роботу з цими предметами слід виконувати делікатно та обережно.

Стадія роздільного дослідження об'єктів дактилоскопічної експертизи передбачає всебічне та докладне вивчення слідів, їх загальних і окремих ознак.

Порівняльне дослідження об'єктів визначає фактичне обґрунтування висновку експерта про наявність чи відсутність тотожності об'єкта. На цій стадії проводять безпосереднє зіставлення об'єкту дослідження з порівняльними зразками, використовуються оптичні прилади.

Для проведення дактилоскопічної експертизи на дослідження можуть надавати такі об'єкти та зразки для порівняння:

- предмети з імовірною наявністю слідів папілярних ліній особи;
- предмети з виявленими слідами папілярних ліній особи, які не вилучено з поверхні об'єктів;

- дактилоскопічні плівки або інші липкі та полімерні матеріали з перекопійованими слідами папілярних ліній особи;
- зліпки, отримані з об'ємних слідів папілярних ліній особи;
- кисті рук, стопи ніг або їх фрагменти з папілярними лініями особи;
- зображення папілярних ліній, які містяться у матеріалах експертизи: висновку експерта, ілюстративній таблиці;
- відбитки (відтиски), які містяться в оригіналах дактилокарт.

Наведений перелік об'єктів дактилоскопічної експертизи та зразків для порівняння не є вичерпним [3].

Проведячи порівняльне дослідження, експерт дотримує двох основних критеріїв: порівняння має бути повним і двостороннім, а збіги — реальними.

Слід зазначити, що успішному розкриттю, розслідуванню та попередженню злочинів певною мірою сприяє чинна система кримінальної реєстрації в Україні. Одним з основних видів криміналістичної реєстрації є дактилоскопічний облік, який ведеться в Україні на обласному та центральному рівнях. Для встановлення співпадіння слідів пальців та долонних поверхонь рук повноцінно функціонує автоматична ідентифікаційна дактилоскопічна система (АДІС), яка є допоміжним інструментальним методом порівняння. За допомогою цієї системи експерт кодує сліди, після чого система аналізує ознаки в закодованих слідах та перевіряє їх з наявними відбитками та відтисками, внесеними до масиву. Після ретельного аналізу та відбору система видає список найбільш подібних відбитків, які потім оператор перевіряє власноруч. За даними дактилоскопічної реєстрації існує можливість визначити особу невідомого трупу, розшукати осіб, які зникли безвісти, встановити особу, причетну до вчинення кримінального правопорушення. Особливу увагу практичних працівників органів досудового розслідування спрямовано на якість збирання та обробки дактилоскопічної інформації осіб, причетних до вчинення злочину під час огляду місця події та в лабораторних умовах [4].

Отже, завдяки дактилоскопічним дослідженням можна ідентифікувати та викрити винну особу; установити особу за допомогою дактилоскопічної інформації; визначити, що одна особа вчинила декілька злочинів; установити обставини злочину, що мають значення для кримінального провадження.

Дактилоскопія є надійним помічником слідчих органів у розслідуванні та розкритті злочинів. Дактилоскопічні дослідження повинні розвиватися на базі сучасної науково-технічної методичної бази, адаптованої до можливостей розвитку правового та технічного забезпечення усіх етапів дослідження слідів папілярних узорів рук.

Список використаних джерел

1. Скригонюк М. І. Криміналістика : підручник. Київ : Атіка, 2005. 496 с.
2. Рогатюк І. В. Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури // Часопис Київського

- університету права. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2014_1_69 (дата звернення: 24.02.2021).
3. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6. «Дактилоскопічні дослідження» / укл. І. І. Жолтанська, В. А. Кузнєцов, А. В. Щавелєв, Ю. В. Димитрова, Н. В. Кушніренко. Київ : ДНДКЦ МВС України, 2014. 119 с.

4. Інформаційно-методичний лист з правил поводження з об'єктами-носіями, на яких можуть бути залишені як сліди рук, так і сліди біологічного походження осіб, причетних до учинення злочину при огляді місця події та в лабораторних умовах. Київ : ДНДКЦ МВС України, 2012. 5 с.

І. В. Богданюк,

кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач лабораторії інженерно-технічних, екологічних, військових досліджень та досліджень відео-, звукозапису ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4782-9986>, e-mail: bogdanyuk.hniise@gmail.com

О. В. Бублик,

науковий співробітник ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0215-6653>, e-mail: olexbublyk@ukr.net

ЕКСПЕРТНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА НАСТАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОНАННЯМ РОБІТ В ОХОРОННІЙ ЗОНІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ

Анотація. Розглянуто експертну практику дослідження настання нещасних випадків під час виконання робіт в охоронній зоні електромереж з недотриманням нормативних вимог з боку посадових осіб і виконавців робіт. Проведено аналіз наявності причинно-наслідкових зв'язків між їх діями (бездіяльністю) і настанням досліджуваної події.

Ключові слова: експертиза, дослідження, охоронна зона електромереж, нещасні випадки, причини.

Abstract. The report analyzes current state of domestic environmental and tax legislation in the field of waste management. Contradictions in determining the hazard class of waste under environmental and tax legislations have been identified. The way to solve the problems of conducting forensic examinations of environmental offenses in determining the rate of environmental tax for waste disposal is recommended.

Keywords: waste, environmental tax, hazard, toxicity, hazard class.

Аннотация. Рассмотрена экспертная практика исследования наступления несчастных случаев во время выполнения работ в охраняемой зоне электросетей с несоблюдением нормативных требований со стороны должностных лиц и исполнителей работ. Проведён анализ наличия причинно-следственных связей между их действиями (бездействием) и наступлением исследуемого события.

Ключевые слова: экспертиза, исследование, охраняемая зона электросетей, несчастные случаи, причины.

Згідно з визначенням «повітряна лінія електропередачі або повітряна лінія електропередавання (ПЛ) (англ. Overhead power line) — лінія для передавання електричної енергії по проводах, підвішених у повітрі до опор за допомогою ізоляторів та спеціальної арматури. Є однією з основних ланок енергетичної системи, яка призначена для передавання та розподілу електричної енергії напругою до і понад 1 кВ без зміни її параметрів» [1].

Експертна практика свідчить, що останнім часом сумна статистика нещасних випадків унаслідок ураження електричним струмом поповнилася випадками спроб зробити фото або селфі на електроопорах чи на

території підстанцій. У гонитві за ефективним знімком підлітки проникають на території підстанцій, вилазять на опори ліній електропередач та на залізничні вагони електрифікованих колій, не розуміючи небезпеки, яка їх там очікує.

Законом України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» [6] визначено: «охоронні зони об'єктів енергетики — зона вздовж повітряних і кабельних ліній електропередачі, навколо електростанцій, трансформаторних підстанцій, розподільних пунктів та пристроїв <...>, споруд альтернативної енергетики тощо для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодженню, а також для зменшення їх негативного впливу на людей, суміжні землі, природні об'єкти та довкілля».

Охоронну зону визначено вздовж усіх повітряних та кабельних ліній електропередач у вигляді земельної ділянки та повітряного простору, обмежених вертикальними площинами, що віддалені обабіч лінії від крайніх проводів за умови невідхиленого їх положення.

Дотримання охоронних зон забезпечує безпечну роботу об'єктів електромережевого господарства, покращення якості електропостачання та можливість уникнути відключень електричної енергії у споживачів, які можуть статися в результаті контактування фаз з гіллям дерев, обриву проводів внаслідок падіння дерев чи гілля, спалювання сухою травою під лініями електропередач, пошкодження сільськогосподарською технікою, що (в свою чергу) також може призвести до травмування людей внаслідок ураження електричним струмом. Низові пожежі внаслідок спалювання сухої трави та очерету через іонізоване повітря можуть призвести до вимкнення ліній електропередач.

Згідно з «Правилами охорони електричних мереж» [2] у межах охоронних зон електромереж без письмової згоди енергопідприємств, у віданні яких перебувають ці мережі, а також без присутності їх представника заборонено:

- будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, знесення будівель і споруд;
- здійснення усіх видів вантажно-розвантажувальних та земляних робіт, вирубування дерев, розташування